

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

COLM TÓIBÍN
CASA NUMELOR

Traducere din engleză de
MIHNEA GAFIȚA

HUMANITAS
fiction

Pentru Hedi El Kholi

CLITEMNESTRA

M-am obișnuit cu mirosul morții. Cu mirosul grețos, dulceag, purtat de vânt către odăile acestui palat. Îmi vine ușor acum să mă simt împăcată și mulțumită. Îmi petrec dimineața uitându-mă la cer și la lumina schimbătoare. Cântecul păsărilor începe să se înalțe, pe măsură ce lumea se umple de propriile-i plăceri, și apoi, în timp ce ziua se apropie de sfârșit, și el, sunetul, descrește și se pierde. Mă uit cum se lungesc umbrele. Atât de multe lucruri au dispărut pe nesimțite, numai mirosul morții persistă. Poate că mi-a pătruns în corp și a fost bine primit înăuntru, ca un vechi prieten sosit în vizită. Mirosul fricii și al panicii. Mirosul acesta e prezent, așa cum aerul însuși e de față; se întoarce, tot așa cum și lumina se întoarce dimineața. Mă însoțește mereu și pretutindeni; mi-a readus viața în ochi, care-mi deveniseră opaci de când tot așteptam – dar acum nu mai sunt opaci: sunt ochi vii și plini de strălucire.

Am dat poruncă să fie lăsate afară cadavrele, în plin soare, o zi sau două, până când mirosul, mai întâi dulceag, a lăsat locul duhorii. Și mi-au plăcut muștele care au dat fuga, nedumerite, dar curajoase, bâzâind cu trupurile lor mici după ospăț, tulburate doar de foamea neîncetată pe care o resimțeau în ființele lor, o foame pe care eu însămi ajunsesem s-o cunosc și s-o apreciez.

Cu toții suntem înfometați acum. Hrana doar ne stârnește pofta de mâncare, ne ascute dinții; dacă mâncăm carne, suntem hămesiți după și mai multă carne, așa cum e hămesită moartea după și mai multă moarte. Omorul ne face să fim niște fiare, ne umple sufletul de-o satisfacție care e mai întâi feroce și apoi destul de dulce ca să ne stârneasă pofta de și mai multă satisfacție.

Un pumnal străpunge cu pricepere și precizie carnea moale de sub ureche, apoi trece de-a curmezișul beregatei, la fel de tăcut cum trece soarele peste bolta cerului, dar cu mai multă repeziciune și zel, după care sângele negru se revarsă cu aceeași inevitabilă tăcere cu care se așterne și noaptea neagră peste lucrurile cunoscute.

*

I-au tăiat părul fetei mele, înainte s-o târască până la locul sacrificiului. Avea mâinile legate la spate, pielea încheieturilor jupuită de frânghii și gleznele legate strâns între ele. I-au pus căluș în gură, ca s-o împiedice să-și blesteme tatăl – pe lașul și fățarnicul ei tată. Și totuși țipetele ei înfundate s-au făcut auzite când, în sfârșit, și-a dat seama că tatăl ei chiar avea de gând s-o ucidă, că era hotărât să sacrifice viața ei pentru oastea lui. Părul i-l ciopârțiseră în grabă și cu nepăsare – una dintre femei făcuse cumva și-i tăiasă fetei mele pielea din jurul capului cu o lamă ruginită, iar când Ifigenia începuse să blesteme, i-au legat o cârpă veche în jurul gurii, ca să nu audă nimeni vorbele pe care le striga. Sunt mândră și acum de ea, că nu a încetat să lupte, că nici măcar o dată, nici pentru o clipă, în ciuda vorbelor microase pe care le spusese mai înainte, nu s-a împăcat cu soarta care-i fusese rezervată. Nu a renunțat, ci a tot încercat să slăbească împletitura care-i ținea gleznele la un loc sau frânghiile din jurul încheieturilor de la mâini, ca să poată fugi de ei, fie și în ultimul moment. Nici

să-și blesteme tatăl nu a încetat, ca să simtă și el povara disprețului pe care i-l purta propria lui fiică.

Nu mai e nimeni dispus acum să repete cuvintele pe care le-a strigat Ifigenia în momentele dinainte ca vocea să-i fie înăbușită, dar eu știu ce vorbe a spus. Eu am învățat-o ce să spună. Erau vorbe ticluite special pentru a-i veșteji pe tătă-su și pe adepții lui, cu țelurile lor prostești cu tot, vorbe care anunțau ce avea să li se întâmple, lui și celor care-l înconjurau, după ce s-ar fi răspândit vestea despre cum o târâseră pe fata mea, pe mândra și frumoasa Ifigenia, până în locul acela, cum o duseseră prin colb să fie sacrificată, pentru ca ei să aibă câștig de cauză în războiul lor nenorocit. Mi s-a spus că, în ultima clipă de viață, a țipat atât de tare, încât glasul ei le-a străpuns inimile tuturor celor care erau destul de aproape încât s-o audă.

În locul țipetelor ei, după ce a fost omorâtă, s-a lăsat liniștea, iar eu am început să uneltesc, pentru când urma să se întoarcă tatăl ei, Agamemnon, păcălindu-l și dându-i a înțelege că nu aveam de gând să mă răzbun. Am așteptat și m-am uitat după semne, i-am zâmbit și l-am primit în brațele mele – și i-am pregătit aici o masă îmbelșugată. Hrană pentru neghiobi! Mi-am dat cu parfumul acela special, care-l stârnește pe el. Parfumul neghiobilor!

Eu am fost gata, în timp ce el, nu – eroul revenit acasă după o victorie glorioasă, mânjit pe mâini de sângele propriei lui fete, dar cu mâinile de-acum spălate, ca și cum și-ar fi șters de pe ele orice pată, cu mâinile curate, cu brațele desfăcute larg, să-și îmbrățișeze prietenii, cu chipul numai zâmbete, marele ostaș care avea, cât de curând – așa credea el –, să ridice cupa în semn de celebrare și să-și umple gura de hrană bogată. Gura căscată! Răsuflând ușurat că era, de-acum, acasă!

Parcă îi și vedeam mâinile încleștate de-o durere bruscă, strângându-se pumn, când își dădea seama, șocat și mânios,

că-l ajunsese moartea din urmă, și încă în propriu-i palat, în momentul de răsfăț în care era convins că avea să se bucure de vechea baie de piatră și de tihna ce-l aștepta înăuntru.

Asta îl și îndemnase să meargă înainte, mi-a spus atunci, gândul la ce-l aștepta: o apă care să-l învioreze, și mirodenii, și pânzeturi moi și curate, și un aer și sunete familiare. Era precum leul care-și lasă botul jos, în sfârșit, cu toate răgetele consumate, cu trupul istovit, care și-a golit mintea de orice gând legat de pericol.

I-am zâmbit și i-am spus că da – și eu mă gândisem la primirea pe care aveam să i-o fac. Îmi umpluse și viața, cât nu dormisem, și visele, i-am spus. Îl visasem ridicându-se curat și purificat din apa de baie parfumată. I-am spus că baia tocmai îl aștepta, câtă vreme era pregătită mâncarea, cât era pusă masa și cât se adunau prietenii lui. Trebuia să se îndrepte chiar atunci într-acolo, i-am spus, trebuia să meargă la baie. Trebuia să se îmbăieze, să se bucure de baie, ușurat de gândul de a se fi întors acasă. La el acasă, da, pentru că leul acolo se întorsese. Iar eu știam ce să-i fac leului, odată întors acasă.

*

Aveam iscoade, să-mi spună când urma să se întoarcă. Oameni care aprindeau focuri, transmițând vestea de pe un deal pe altul, din ce în ce mai departe, către alți oameni care aprindeau focuri, ca să mă avertizeze. Focul a fost cel care mi-a adus vestea, nu zeii. Printre zei, acum, nu mai e nici unul care să-mi ofere ajutor, care să-mi supravegheze gesturile sau care să știe ce gândesc. Nu mai e nici unul printre zei la care să fac apel. Trăiesc izolată, cu conștiința dătătoare de fiori și însingurare a faptului că vremea zeilor a trecut.

Nu mă mai rog nici unui zeu. Sunt singură printre cei de aici, pentru că nu mă rog și nici n-am să mă mai rog vreodată. În schimb, am să vorbesc în șoapte obișnuite. Am

să vorbesc în cuvinte provenite din lume, iar acele cuvinte vor fi pline de regrete pentru ceea ce s-a pierdut. Am să scot sunete care să pară a fi rugăciuni, dar niște rugăciuni fără sursă și fără destinație, nici măcar una omenească, de vreme ce fata mea e moartă și nu le mai poate auzi.

Știu, cum nu știe nimeni altcineva, că zeii sunt distanți, că sunt preocupați de altele. Că le pasă de dorințele și ciudățeniile oamenilor, în același fel în care mie îmi pasă de frunzele unui copac. Știu că frunzele sunt acolo, că se veștejesc, și cresc din nou, și iar se veștejesc, la fel cum oamenii se nasc, trăiesc și, pe urmă, sunt înlocuiți de alții ca ei. Nu pot să fac nimic pentru ele, nici să le împiedic să se veștejească. N-am eu treabă cu dorințele lor.

Vreau să stau aici, acum, și să râd. Auziți-mă cum chicotesc, și apoi hohotesc de bucurie la gândul că zeii i-au îngăduit bărbatului meu să-și câștige războiul, că i-au inspirat fiecare plan pe care l-a conceput și fiecare mișcare pe care a făcut-o, că i-au cunoscut fiecare toană fără noimă de dimineața și euforia stranie și prostească de care se dovedea capabil seara, că i-au ascultat implorările și le-au discutat în lăcașurile lor zeești, că au asistat la cum a fost omorâtă fata mea și au încuviințat.

Trocul a fost unul simplu – sau așa, cel puțin, a crezut el, dacă nu cumva oștenii lui au crezut astfel. Ucideți-o pe fata nevinovată și veți obține, la schimb, ca vântul să-și modifice direcția. Eliminați-o din lume, înfigeți-i un pumnal în trup, ca să vă asigurați că nu va mai pași niciodată pragul vreunei odăi, nici nu se va mai trezi dimineața. Lăsați lumea sărăcită de grația ei. Și zeii, ca răsplată, ar fi făcut vântul să sufle așa cum i-ar fi fost prielnic tatălui ei în ziua în care ar fi avut nevoie de vânt în pânzele corăbiilor lui. Ar fi ținut vântul în frâu în celelalte zile, când dușmanii lui ar fi avut nevoie de vânt. Zeii ar fi făcut în așa fel, încât oamenii tatălui

ei să fie vigilenți și viteji, iar dușmanii lui să fie cuprinși de frică. Zeii le-ar fi întărit săbiile oamenilor lui și le-ar fi făcut iuți și ascuțite.

Când bărbatul meu mai era încă în viață, și el, și oamenii din juru-i credeau că zeii le urmăreau destinele și că le păsa de ei. De fiecare dintre ei. Dar eu afirm acum că nu le păsa și că nu le pasă. E totuna chemarea noastră către zei cu chemarea pe care o face o stea de pe cerul de deasupra noastră, înainte să se transforme în stea căzătoare – un sunet pe care nu avem cum să-l auzim, un sunet la care, chiar dacă l-am auzi, totuși, am rămâne cu desăvârșire nepăsători.

Zeii au preocupările lor nepământești, pe care nici măcar nu ni le închipuim. Abia dacă știu că noi trăim. Pentru zei, dacă s-ar întâmpla să ne audă, ar fi precum foșnetul blând al vântului printre copaci – un sunet îndepărtat, intermitent, ca un murmur.

Știu că n-a fost întotdeauna la fel. A fost o vreme în care zeii veneau dimineața să ne trezească, ne pieptăneau părul și ne umpleau gurile cu darul dulce al vorbirii, o vreme în care ne ascultau dorințele și încercau să ni le îndeplinească, în care știau ce gândeam și ne puteau trimite semne. Nu cu mult timp în urmă, în vremuri de care ne putem aduce aminte și noi, cei de acum, plânsul femeilor se auzea noaptea, înainte să vină moartea. Era un fel de a-i chema pe morți acasă, de a-i grăbi să-și ia zborul, de a le ușura călătoria pâlپătoare până la locul de odihnă. Bărbatul meu a fost lângă mine în zilele dinaintea morții mamei mele, și amândoi am auzit-o venind, și mama însăși a auzit-o și s-a simțit consolată de faptul că moartea era pregătită s-o ademenească prin țipetele ei.

Sunetul acela s-a oprit. Nu mai plânge nimeni precum vântul. Morții se sting atunci când le vine vremea. Nu-i mai ajută nimeni și nu mai observă nimeni în afară de cei care le-au fost apropiați în scurta lot trecere prin lume. Când se

petrec de pe acest pământ, zeii nu mai adastă deasupra lor, nu mai scot sunetul acela stăruitor, ca un șuierat. O remarc și aici – tăcerea care înconjoară moartea. S-au dus cei care-i supravegheau pe morți. Au plecat, și nu se vor mai întoarce niciodată.

Bărbatul meu a avut noroc cu vântul, atâta tot, și a fost norocos că oamenii lui s-au dovedit viteji cu asupra de măsură, și tot norocului s-a datorat faptul că a ieșit învingător. S-ar fi putut întâmpla și altfel – foarte ușor. Nu era nevoie să le-o sacrifice zeilor pe fata noastră.

Doica mea mi-a stat alături de când m-am născut. În ultimele ei zile de viață, nu credeam că era pe moarte. Stăteam lângă ea și vorbeam împreună. Dacă ar fi fost chiar și cel mai vag zvon de bocet, l-am fi auzit. Dar n-a fost nimic, nici un sunet care s-o însoțească spre moarte. Numai tăcere, sau numai zgomotele obișnuite dinspre bucătărie, sau câte un lătrat de câine. Și, brusc, a murit – a încetat să mai respire așa, dintr-odată. S-a terminat cu ea.

Și atunci am ieșit și m-am uitat la cer. Tot ce-am avut care să mă ajute a fost limbajul rugăciunii – ce mai rămăsese din el. Ceea ce fusese odată puternic și îmbogățise totul cu semnificație devenise acum lipsit de orice sens și ciudat, cu propria-i putere tristă, fragilă, cu amintirea, închistată în ritmuri, a unui trecut viu, când vorbele noastre se înălțau și-și găseau împlinirea. În schimb, acum, vorbele noastre sunt prinse în capcana timpului, sunt pline de constrângeri, niște simple distrageri ale atenției – la fel de trecătoare și de monotone precum respirația. Ne mențin în viață, și poate că e ceva și asta, cel puțin deocamdată, pentru care s-ar cuveni să fim recunoscători. Nimic altceva nu există.

*

Am dat poruncă să fie luate și îngropate cadavrele. Soarele scapătă acum. Pot să deschid obloanele care dau spre